

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ 96/19 и 110/19) како и врз основа на член 22 и член 25 од Законот за средно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/1995, 24/1996, 34/1996, 35/1997, 82/1999, 29/2002, 40/2003, 42/2003, 67/2004, 55/2005, 113/2005, 35/2006, 30/2007, 49/2007, 81/2008, 92/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012, 24/2013, 41/2014, 116/2014, 135/2014, 10/2015, 98/2015, 145/2015, 30/2016, 127/2016, 67/2017 и 64/18) министерот за образование и наука донесе скратена наставна програма по наставниот предмет **Албански јазик и литература за I (прва) година на средното гимназиско образование за учебната 2020/2021 година.**

**PROGRAM I SHKURTUAR
MËSIMOR**

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCËS

GJUHË SHQIPE DHE LETËRSI
Viti I

Shkup 2020/2021

Arsimi gjimnazor

1. Hyrje

Programi i shkurtuar mësimor nga lënda mësimore Gjuhë shqipe dhe letërsi bazohet në rezultatet e pritura të parapara me programin mësimor për lëndën mësimore **Gjuhë shqipe dhe letërsi për vitin e parë të arsimit gjimnazor** që rregullisht realizohet në akordim me Planin mësimor. Me programin e shkurtuar përcaktohen tema dhe njësi mësimore të caktuara që duhet të realizohen për **159** ditë mësimore me ç'rast merret parasysh fondi javor i parashikuar i orëve i përcaktuar në programin e rregullt, gjegjësisht për këtë lëndë mësimore në akordim me **4** orët në javë të parashikuara në programin e shkurtuar mësimor duhet të parashikohen **128** orë të ndara barazisht në fushën programore Gjuhë dhe fushën programore Letërsi.

Mësimdhënësi gjatë planifikimit dhe realizimit të njësive mësimore nga programi i shkurtuar udhëhiqet prej rezultateve të arritura, nocioneve të përcaktuara, metodat dhe aktivitetet të verifikuara në programin e rregullt mësimor.

2. Pasqyrimi i temave dhe njësive mësimore

Nr.re-ndor	Fusha programore Gjuhë Njësitë mësimore	Numri i orëve të propozuara për realizim
1.	Rëndësia e gjuhës- Gjuha si mjet komunikimi –Gjuha si sistem tingujsh dhe shenjash	2
2.	Gjuha dhe degët e saj-Gjuha shqipe në familjen e gjuhëve indoevropiane.	3
3.	Gjuha popullore dhe ajo letrare	2
4.	FONETIKË -Klasisifikimi i tingujve- Drejtshkrimi i zanoreve dhe i bashkëtingëlloreve	4
5.	Rrokja dhe theksi	2
6.	Morfologji – Struktura morfologjike e gjuhës, fjala dhe pjesët e saja përbërse	4
7.	Mënyrat e fjalëformimit	2
8.	Fjalët e prejardhura, fjalët e përbëra dhe fjalët e përngjitura	2
9.	MORFOLOGJI- Emri (kategoritë gramatikore)- Gjinia e emrit- Formimi i shumës të emrave	4
10.	Lakimi i emrit	2
11.	Folja (klasifikimi)- Diateza e foljeve- Mënyrat e foljes (dëftore dhe lidhore)	4
12.	Format e pashtjelluara të foljeve	2
13.	SINTAKSË- Fjalja e thjeshtë- Kryefjala dhe kallëzuesi	3
14.	Kundrinori dhe rrethanori	2
15.	KOMUNIKIM-Komunikimi dhe shkrimet funksionale	3
16.	Katër hartime me shkrim	8
17.	Përsëritje	13
	Numri i tërësishëm i orëve të realizuara nga moduli Gjuhë	62

Nr.ren- dor	Fusha programore Letërsi Njësitë mësimore	Numri i orëve të proponuara për realizim
1	Arti dhe zanafilla e tij; Llojet e artit;	3
2	Historia e letërsisë,-Teoria e letërsisë dhe Kritika letrare	3
3	Stili funksional dhe gjuha shqipe- Stili artistik dhe roli i figurës	3
4	Struktura e veprës letrare (përmbajtja dhe forma; tema dhe ideja	3
5	Gjinitë dhe llojet letrare- Epika në vargje- Epika në prozë	3
6	Lirika dhe llojet e lirikës	2
7	Dramatika/elementet dhe llojet e dramatikës.	2
8	Tropet dhe figurat stilistike	3
9	Folklori (llojet e folklorit	2
10	Letërsia e vjetër shqipe (dëshmitë, dokumentet dhe tekstet e para)	2
11	Marin Barleti –“Historia e Skënderbeut”	2
12	Gjon Buzuku - Pjetër Budi- Frang Bardhi- Pjetër Bogdani- Jul Variboba	4
13	Letërsia shqipe me alfabet arabo-turk – Nezim Frakulla, Hasan Zyko Kamberi, Muhamedt Kyçiku	4
14	Letërsia botërore- "Epi i Gilgameshit"	2
14	Homeri- "Iliada dhe Odiseu"	2
15	Safo- Poezia lirike e saj	1
16	Eskili – "Prometheu i lidhur"	2
17	Aristofani – "Bretkosat"	1
18	Virgjili – "Eneida"	2
19	Lektyrë – Të përpunohen dy lektyra në përzgjedhjen e mësimdhënist së bashku me nxënësit	6
20	Përsëritje	14
Numri i tërësishëm i orëve të realizuara nga moduli Letërsi		66

3. Rekomandime didaktike

Propozim programi i shkurtuar për lëndën mësimore Gjuhë shqipe dhe letërsi për arsimin gjimnazor për vitin e parë është i akorduar me nevojat për realizimin e mësimin me numër më të vogël të ditëve mësimore në akordim me kushtet dhe i ndarë në dy fusha programore: gjuhë dhe letërsi.

Nëpërmjet **fushës programore Gjuhë**, aftësitë dhe shkathtësitë komunikimit kryesisht duhet të ushtrohen dhe praktikohen në formën e folur dhe të shkruar përmes formulimeve të sakta gjuhësore dhe respektimit të rregullave gramatikore të gjuhës standarde (letrare) moderne. Përdorni tekste përmes të cilave shprehen funksionet e gjuhës dhe ushtrime duke krahasuar shembuj nga gjuhë të ndryshme me gjuhën shqipe. Përdorni tekste me shembuj të funksioneve të ndryshme të gjuhës me prezantime audio-vizuale të funksioneve të shenjave në pikëpamje të ndryshme artistike. Përveç teksteve, regjistrimet e tingujve mund të përdoren me shembuj që ilustronë ndryshimet midis të folmeve popullore dhe gjuhës standarde, ushtrime për shndërrimin e tekstit dialektor në standard dhe anasjelltas, përdorni fotografi për krahasimin e llojeve të shkronjave si dhe shembuj të ideogrameve moderne dhe gjuhës së tyre etj. Gjatë realizimit të pjesës së fonetikës bëni krahasimin e tingujve dhe zërave dhe tingujve e zhurmave me njësitë fonetike, përdorni regjistrime të tingujve për artikullimin korrekt dhe të pasaktë, si dhe ushtrime për të ilustruar ndryshimet e zërit në formën e folur dhe të shkruar. Pjesën rrokja dhe theksi realizohet përmes ushtrimeve për rrokjet dhe theksim të saktë të fjalëve dhe njësive të theksit. Realizimin e njësive mësimore nga morfologjia Emri -kategoritë gramatikore, Folja-kategoritë gramatikore etj., krijoni ushtrime me shembuj prej teksteve të ndryshme nëpërmjet të cilëve nxënësit mundet t'i zgjerojnë dituritë e arritura për emrat dhe foljet. E njëjta kërkesë vlen edhe për njësitë mësimore nga sintaksa

Përmbajtjet nga fusha programore Letërsi vendoseni sipas rezultateve të prashikuara duke i ndërlidhur standardet për notimin e të arriturave me qëllim që të përfitoni përmbajtje nëpërmjet të cilave nxënësit do t'i aftësoni të lexojnë, kuptojnë dhe interpretojnë duke fituar dituri të cilat do t'i praktikojnë në tekstet artistike dhe jo artistike. Në të vërtetë, fusha programore letërsi, përmes rezultateve të nxjerra nga të mësuarit, kërkon nga nxënësi t'i gjejnë, t'i njohin dhe t'i klasifikojnë llojet e teksteve, t'i interpretojnë dhe vlerësojnë si këngë lirike, epike ose dramatike dhe t'i kërkojnë elementet e tyre njohëse. Poashtu, në tekstet ata duhet t'i njohin informacionet të cilat do të u ndihmojnë jo vetëm në përkufizimin e faktetve të veçanta për ngjarjet, kohën dhe vendin, por edhe për informacionet dhe cilësitë e personazheve, mjeteve stilistike, elementet nga vepra që do t'i udhëzojnë në epokë ose drejtimin stilistik të cilës i përket vepra. E gjithë kjo do jep mundësi për kuptim më të gjërë dhe të përgjithshëm të tekstit të një kulture dhe kohë të caktuar të zhvillimit të mendimit dhe artit. Gjatë të mësuarit të elementeve lirike në programin e rregullt janë të numruara më shumë shprehje stilistike. Ato nuk pritet të mësohen për njëherë për dy orë që në këtë program ia përkushtuam lirikës. Pjesa e programit të rregullt që ka të bëjë për komunikimin praktik-profesional mund të realizohet me instruksione konkrete. Prej arsimtarëve pritet për secilën njësi mësimore në fazën e planifikimit dhe shkrimit të përgatitjes për orën e mësimin, t'i definon rezultatet e të nxënësit për orën mësimore që çojnë në realizimin e qëllimeve të përcaktuara nga programi. Gjatë planifikimit duhet pasur kujdes pasi rezultatet e të nxënësit ndryshojnë. Disa prej tyre mund të arrihen më shpejtë dhe më lehtë, por shumica prej tyre kërkojnë më shumë kohë dhe aktivitete të ndryshme.

Strategjitë e të mësuarit:

-Strategjia e të menduarit kritik (përforcimi i të menduarit kritik gjatë të mësuarit e një lënde ose problemi përkatës, sjelljen e përfundimeve pas analizës së provave-citateve, krahasim);
-strategji (shpjeguese) përshkruese (aftësimi i nxënësve për të përcjellë informacionin në mënyrë të shkurtër dhe të qartë, duke krahasuar me atë që ata tanimë e dinë me atë që dëgjojnë, duke kuptuar atë që e mësojnë dhe zbatimin e saj).

Propozim metodat dhe teknikat për realizimin e orëve – shfrytëzoni teknika/mënyra të cilat nuk iu marrin kohë për realizim, por janë efektive dhe me këtë do të keni orë në të cilën do të ketë lëvizje dhe do të keni edhe kohë për sintezë.

Numri i orëve të propozuara në këtë program të shkurtuar sipas përmbajtjeve nuk është i fiksuar. Prandaj, sipas nevojës, momentit dhe kushteve mund të bëni ndryshimin e numrit të orëve por jo edhe ta kaloni totalin e **128** orëve të këtij programi.

Normativi për kuadrin mësimor

Programin mësimor të shkurtuar e realizon arsimtari në akordim me normativin për kuadër mësimor i dhënë në programin e rregullt mësimor,

Programin e shkurtuar mësimor **Gjuhë shqipe dhe letërsi për vitin e parë të arsimit gjimnazor** e miraton:

Скратената наставна програма по наставниот предмет **Албански јазик и литература за I (прва) година на средното гимназиско образование** ја донесе

Бр. 12-8424/96

16.09.2020

Министер за образование и наука

Мила Царовска